

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

პოლიტიკის დოკუმენტი

თებერვალი 2018 / გამოცემა №11

პრობლემური სამეზობლო: როგორ უნდა გაუმკლავდეს საქართველო ავტორიტარული რეჟიმებიდან მომდინარე ზეწოლას

ჯოსეფ ლარსენი*

მოკლე შინაარსი

საქართველო დემოკრატიული განვითარებისა და ევროკავშირთან ინტეგრაციის თვალსაზრისით გზაგასაყარზე იმყოფება. მიუხედავად იმისა, რომ პოსტ-საბჭოთა სივრცეში იგი დემოკრატიზაციის მაგალითია, 2016 წელს, მმართველი პარტიის - „ქართული ოცნების“ მიერ მოპოვებული კონსტიტუციური უმრავლესობის შემდეგ, დემოკრატიული ინსტიტუტების კონსოლიდაციის პროგრესი შენედა. სუსტი საპარლამენტო ოპოზიციისა და ინსტიტუციური კონტროლის მცირე სისტემაში ფუნქციონირებამ „ქართული ოცნების“ საპარლამენტო უმრავლესობას ისეთი ქმედებების განხორციელების შესაძლებლობა მისცა, რომლებიც დემოკრატიის კონსოლიდაციის გაღმავებაზე მის მიერ აღებულ ვალდებულებას ეჭვქვეშ აყენებენ. ვითარებას ისიც აუარესებს, რომ საქართველო მისი მეზობელი ორი ავტორიტარული სახელმწიფოსგან — აზერბაიჯანისა და თურქეთისგან — ზეწოლას განიცდის, რომ ადამიანის უფლებების დაცვის საყოველთაოდ აღიარებული ვალდებულებები უგულვებელყოფს. ეს ყველაფერი კი მაშინ ხდება, როცა საქართველო ევროკავშირთან დაახლოების პროცესში, ევროპული პერსპექტივის მოპოვებას ცდილობს. შეუძლია თუ არა საქართველოს მის ავტორიტარულ, თუმცა ეკონომიკურად ძლიერ მეზობლებთან — კერძოდ, აზერბაიჯანსა და თურქეთთან — ფუნქციური ინტეგრაცია გააგრძელოს, ევროკავშირის დაახლოების მისწრაფების რისკის ქვეშ დაყენების გარეშე? როგორ უნდა მიაღწიოს საქართველოს მთავრობამ ამ მხრივ ადეკვატურ ბალანსს? წინამდებარე დოკუმენტი შეეცდება ზემოაღნიშნულ კითხვებს უპასუხოს და წარმოდგინოს კონკრეტულ პოლიტიკური რეკომენდაციები რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის შენარჩუნებისთვის, დემოკრატიზაციისა და ევროკავშირთან პოლიტიკური ინტეგრაციის გაგრძელებისთვის.

* ჯოსეფ ლარსენი არის საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის ასოცირებული ანალიტიკოსი და კავკასიის უნივერსიტეტის მოწვეული ლექტორი. იგი ასევე ფლობს მაგისტრის ხარისხს საერთაშორისო ურთიერთობებში, ცენტრალური ევროპის უნივერსიტეტიდან.

შესავალი

დემოკრატიული განვითარების თვალსაზრისით, საქართველო კრიტიკულ მდგომარეობაში იმყოფება. 2012 წელს, დემოკრატიული და მშვიდობიანი გზით ხელისუფლების ცვლილება პირველად მოხდა ქვეყანაში, როდესაც კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ (ენმ) საპარლამენტო არჩევნებში დაამარცხა. 2012-2016 წლებში ჩანდა, რომ ქვეყნის დემოკრატიული ინსტიტუტები ძლიერდებოდა, ნაწილობრივ იმიტომ, რომ მმართველ და ოპოზიციურ პარტიებს შორის შედარებითი ბალანსი არსებობდა. თუმცა, 2016 წლის ბოლოდან, მას შემდეგ, რაც „ქართულმა ოცნებამ“ კონსტიტუციური უმრავლესობა მოიპოვა, რიგი მოვლენების განვითარება, მმართველი პარტიის დემოკრატიზაციის პროცესის გაგრძელების ვალდებულება ექვემდებარება დააყენა. 2017 წელს, „ქართული ოცნების“ საპარლამენტო უმრავლესობამ, ოპოზიციის მხარდაჭერის გარეშე და არასამთავრობო ორგანიზაციების (NGO) პროტესტის მიუხედავად, ახალი კონსტიტუცია დაამტკიცა. კონსტიტუციის ახალი პროექტით, *უქმდება პრეზიდენტის პირდაპირი წესით არჩევა და 2023 წელს, მის ნაცვლად პრეზიდენტს საარჩევნო კოლეგია აირჩევს*. ხოლო 2024 წელს, ძალაში შევა ბონუსების გადანაწილების სისტემა, რომელიც გადაუნაწილებელ საპარლამენტო მანდატებს იმ პარტიას მიაკუთვნებს, რომელიც არჩევნებში ხმების უმრავლესობას მოიპოვებს, ასევე, აიკრძალება საარჩევნო ბლოკების შექმნა.¹ აღნიშნული ცვლილებები, აღმასრულებელ და საკანონმდებლო ხელისუფლებაზე „ქართული ოცნების“ კონტროლის კონსოლიდაციის საფრთხეს ქმნის.² ამასთან, ქვეყანაში შესუსტდა მედია პლურალიზმი, ხოლო „სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური“ საზოგადოების მიმართ ანგარიშვალდებულებული აღარ არის.³

დემოკრატიული სტაგნაცია რეგიონში არახელსაყრელი გარემოს ფონზე მიმდინარეობს.⁴ საქართველოს მეზობელ ქვეყნებს შორის არიან: ღია ავტორიტარული რეჟიმები (აზერბაიჯანი და რუსეთი), უწინ დემოკრატიისკენ მიდრეკილი და ახლა ავტორიტარიზმში გადასული (თურქეთი) და ნახევრად ავტორიტარული, მუდმივად ერთი პარტიის მიერ დომინირებული ქვეყანა (სომხეთი). აღსანიშნავია, რომ ლევიცკი და ვეი ქვეყნის გეოგრაფიულ მდებარეობას

¹უნდა აღინიშნოს, რომ „ქართული ოცნების“ საპარლამენტო უმრავლესობა ახლა ბონუსების სისტემის გაუქმების და კონსტიტუციის ახალი რედაქციიდან მისი ამოღების პროცესშია, რომელიც, თავის მხრივ, 2017 წლის დეკემბერში პარლამენტის მიერ პირველი მოსმენით იქნა მიღებული. თუმცა, ამჟამად ის კონსტიტუციაში ისე რჩება, როგორც ახლა წერია. დამატებითი ინფორმაცია იხილეთ: “Constitutional Changes Passed with First Reading”, Civil Georgia, 14 დეკემბერი 2017, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30727>.

²Larsen, J. (2017) “Georgia’s Constitutional Reform is Good for the Ruling Party, Bad for Georgian Democracy”, The Central Asia-Caucasus Analyst, 16 მაისი, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13446-georgia%E2%80%99s-constitutional-reform-is-good-for-the-ruling-party-bad-for-georgian-democracy.html/>

³“Georgia”, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/georgia>.

⁴“Freedom in the World 2018: Democracy in Crisis”, Freedom House, http://civil.ge/files/files/2018/FH_FITW_Report_2018_Final_SinglePage.pdf.

დემოკრატიული განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორად განსაზღვრავენ და აღნიშნავენ, რომ „საქართველო მაღალი ბერკეტების და დაბალი კავშირების ქეისია. პატარა, სუსტი და რეგიონით იზოლირებული სახელმწიფო — საქართველო დასავლეთზე მნიშვნელოვნად იყო დამოკიდებული... კავშირების თვალსაზრისით კი, საქართველოს სუსტი ეკონომიკური, პოლიტიკური, ტექნოკრატიული და საკომუნიკაციო კავშირები ჰქონდა დასავლეთთან.“⁵ ევროკავშირთან გეოგრაფიული სიახლოვის ნაკლებობა საქართველოზე ევროპის გავლენას ასუსტებს და მეზობლებისგან მომდინარე ზეწოლის მიმართ მოწყვლადს ხდის.

რადგან საქართველო დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერებასა და უახლოეს მომავალში ევროკავშირთან უფრო მეტ დაახლოებაზე მუშაობს, იგი მისი უშუალო მეზობლებისგან დახმარებას ნაკლებად უნდა ელოდოს. ფაქტობრივად, შესაძლებელია, რომ აღნიშნულმა ქვეყნებმა მისი განვითარებისთვის ძირის გამოთხრაც კი სცადონ, რადგან დემოკრატიული საქართველოს არსებობა — ძლიერი სამოქალაქო საზოგადოებითა და ადამიანის უფლებების მყარი გარანტიების უზრუნველყოფით, რეგიონული ავტორიტარული ლიდერების ინტერესებში არ შედის. წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტი, აზერბაიჯანსა და თურქეთთან საქართველოს ორმხრივ ურთიერთობებზე ამახვილებს ყურადღებას, ეს ის ორი ქვეყანაა, რომლებთანაც საქართველოს ყველაზე ღრმა და მნიშვნელოვანი სტრატეგიული კავშირები აქვს და რომლებიც მის მიერ ადამიანის უფლებების ნორმების დაცვასა და ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებას უქმნიან საფრთხეს. წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტი პასუხობს კითხვებს: შეუძლია თუ არა საქართველოს, აზერბაიჯანსა და თურქეთთან ფუნქციური ინტეგრაციის გაგრძელება, ევროკავშირის წევრობის მისწრაფების რისკის ქვეშ დაყენების გარეშე? როგორ უნდა მიაღწიოს საქართველოს მთავრობამ ამ მხრივ ადეკვატურ ბალანსს? წინამდებარე დოკუმენტი შეეცდება ზემოაღნიშნულ კითხვებს უპასუხოს და წარმოდგინოს კონკრეტულ პოლიტიკური რეკომენდაციები რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის შენარჩუნებისთვის, დემოკრატიზაციისა და ევროკავშირთან პოლიტიკური ინტეგრაციის გაგრძელებისთვის.

პრობლემური სამეზობლო

2017 წელს განვითარებულმა ორმა სკანდალურმა მოვლენამ ეჭვქვეშ დააყენა საქართველოს მთავრობის უნარი წინ აღუდგეს აზერბაიჯანიდან და თურქეთიდან მომავალ პოლიტიკურ წნეხს. პირველი შემთხვევა მუსტაფა ემრე ჩაბუქის, თურქი მასწავლებლის საქმეს უკავშირდება, რომელიც პოლიციამ 24 მაისს დააკავა.⁶ დაკავება, როგორც ამტკიცებენ, თურქეთის პრემიერ მინისტრ – ბინალი ილდმირის ბრძანებას მოჰყვა. რამდენიმე დღეში ჩაბუქს

⁵Levitsky, S. & Way, L. (2010) *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*, Cambridge: Cambridge University Press.

⁶“Turkish Citizen Sent to Pre-Extradition Detention Over Alleged Links to Terrorist Organization”, *Civil Georgia*, 25 მაისი 2017, <http://civil.ge/eng/article.php?id=30129>.

აშშ-ში მოღვაწე სასულიერო პირთან, ფეთჰულა გიულენთან კავშირში დასდეს ბრალი. ივლისში, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრომ ჩაბუქისთვის ლტოლვილის სტატუსის მინიჭებაზე უარი განაცხადა. „ამნესტი ინტერნეიშენალის“ ანგარიშის მიხედვით, ექსტრადიციის შემთხვევაში, ჩაბუქს თურქეთის ხელისუფლების მხრიდან წამებისა და ადამიანის უფლებების სხვა დარღვევების საფრთხე ემუქრებოდა.⁷ ადამიანის უფლებათა დამცველ ჯგუფებთან ერთად, როგორცაა „ამნესტი ინტერნეიშენალი“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა“ და „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“⁸, ევროპარლამენტარი რებეკა ჰარმსიცი მოუწოდებდა საქართველოს ხელისუფლებას — არ მოეხდინათ ჩაბუქის ექსტრადიცია.⁹

სიტუაცია ჯერ ისევ არასტაბილურია. წინასაექსტრადიციო პატიმრობის პერიოდი მეორედ და უკვე ბოლოჯერ გაგრძელდა და მისი ვადა 24 თებერვალს იწურება. ექსტრადიციის თაობაზე საბოლოო გადაწყვეტილება საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ უნდა მიიღოს. ჩაბუქს ედება ბრალი, რომ ის თბილისის „დემირელის კოლეჯის“ წილის ამერიკულ კომპანიაზე გასხვისებაში მონაწილეობდა, კომპანიაზე, რომელიც თავის მხრივ გიულენის მოძრაობასთან არის დაკავშირებული. სავარაუდო დანაშაული მთლიანად საქართველოს ტერიტორიაზე მოხდა და მასში თურქეთის მხარე არ იყო ჩართული, რაც იმას ნიშნავს, რომ ექსტრადიციაზე უარის თქმის მყარი საფუძველი არსებობს. ასევე, აღსანიშნავია, რომ თურქეთის მთავრობამ სხვა ქვეყნებიდანაც მოითხოვა რამდენიმე ადამიანის ექსტრადიცია და ბევრ შემთხვევაში მათი მოთხოვნა სათანადო საფუძვლის არარსებობის გამო იქნა უარყოფილი. ჩაბუქის საქმე, ამ მხრივ, გამონაკლისს არ წარმოადგენს. თებერვალში, ქართულ მედიასთან ინტერვიუებში, ჰარმსმა კვლავ მოუწოდა ქართულ მხარეს, რომ არ მოეხდინათ ჩაბუქის ექსტრადიცია და განაცხადა, რომ აღნიშნული სიტუაცია - „არის შესაძლებლობა საქართველოსთვის, დაამტკიცოს, რომ იგი კანონის უზენაესობასა და ადამიანის უფლებებს ძალიან სერიოზულად ეკიდება.“¹⁰

მეტიც, ჩაბუქის დაპატიმრება განცალკევებული შემთხვევა არ არის. უფრო მეტად, ის თურქეთზე საქართველოს მზარდი პოლიტიკური დამოკიდებულების ერთ-ერთი ნიშანია.¹¹ მაგალითად, თურქეთის ხელისუფლების მოთხოვნის შედეგად, საქართველოს მთავრობამ რამდენიმე თურქული სკოლა დახურა.¹² სკოლების დახურვის საკითხი, მაგალითად შაპინის

⁷“Georgia: Teacher at Risk if Extradited to Turkey: Mustafa Çabuk”, Amnesty International, 26 მაისი 2017, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur56/6372/2017/en/>.

⁸“Decision of the Ministry of Refugees in Cabuk’s case is illegal, unfounded and politically motivated”, International Society for Fair Elections and Democracy, 10 ივლისი 2017, <http://www.isfed.ge/main/1251/eng/>.

⁹“The Government of Georgia should not return him to Turkey – European Parliament member speaks about extradition of Mustafa Emre Chabuk”, Rustavi2, 16 ივნისი 2017, <http://rustavi2.ge/en/news/80431>.

¹⁰ “ჩაბუქისსაქმე - „პოლიტიკურიწნეხი“, რომელსაცსაქართველომუნდაგაუძლოს”, liberali.ge, 8 თებერვალი 2017, <http://liberali.ge/articles/view/34166/chabuqis-saqme--politikuri-tsnexhi-romelsats-saqartvelom-unda-gaudzlos>.

¹¹დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ: Mikheilidze, N., “Turkey’s Policy in the Black Sea Region: Oscillating Between Pragmatism and Opportunism” in Toperich, S. & Ünver Noi, A. (eds) (2017) Turkey & Transatlantic Relations, Washington D.C.: Center for Transatlantic Relations, <http://transatlanticrelations.org/publication/turkey-transatlantic-relations/>.

¹²Owen, E. (2017) “Georgia: Gülen School Loses Licens”, EurasiaNet.org, 6 თებერვალი <https://eurasianet.org/node/82261>.

სახელობის მეგობრობის სკოლა ბათუმში, რომლის დახურვის მიზეზადაც მოსწავლეების ჩარიცხვის რეგულაციებთან დაკავშირებული „სერიოზული დარღვევები“ დასახელდა — პროცედურული და ტექნიკური საკითხების საფუძველზე იქნა დასაბუთებული. თუმცა, აღნიშნული სკოლები, დახურვამდე, თურქეთის მთავრობამ გიულენის მოძრაობასთან კავშირში დაადანაშაულა, რაც ასაზრდოებს მოსაზრებას, რომ საქართველოს განათლების სამინისტრო თურქეთის ხელისუფლების მოთხოვნის შესაბამისად მოქმედებს.

ეს ყოველივე, საქართველოს რთულ მდგომარეობაში აყენებს. თურქეთი საქართველოს ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი და ქვეყანაში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მნიშვნელოვანი წყაროა; ასევე, ისტორიულად, თურქეთი NATO-ში საქართველოს ინტერესების მხარდამჭერი იყო.¹³ შესაბამისად, ორმხრივ ურთიერთობებში თურქეთი საქართველოს მიმართ არათანაზომიერ ბერკეტებს ფლობს. თუმცა, ჩაბუქის ექსტრადირებით, რასაც ადამიანის უფლებათა დამცველი საზოგადოებებისა და ზოგიერთი ევროპელი პოლიტიკოსის პროტესტი მოჰყვება, საქართველო დააზიანებს მის მიერ მოპოვებულ რეპუტაციას, როგორც ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით რეგიონის მოწინავე სახელმწიფოსას. იმის გათვალისწინებით, რომ ბრიუსელში ნაკლებად აქვთ სურვილი აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს, მათ შორის საქართველოს, დამატებით ახალი შეთავაზება გაუკეთონ შესაბამისად საქართველოს მთავრობას ეკისრება პასუხისმგებლობა დაამტკიცოს, თუ რატომ იმსახურებს იგი ევროკავშირთან უფრო ღრმა ინტეგრაციას.¹⁴ თავის მხრივ ბრიუსელი წევრობის პერსპექტივის მიცემისგან თავშეკავებისთვის მიზეზებს ეძებს — ამიტომ, საქართველოს მთავრობამ მათ გასამართლებელი საბუთი არ უნდა მისცეს.

მუხტარლის გატაცება

მეორე და კიდევ უფრო მეტად პრობლემური სკანდალი, რომელიც 29 მაისს აფგან მუხტარლის, საქართველოში 2015 წლიდან მცხოვრები აზერბაიჯანელი დისიდენტი ჟურნალისტის გაუჩინარებას უკავშირდება. მუხტარლის გაუჩინარების შესახებ, განცხადება მისმა მეუღლემ, ლეილა მუსტაფაევამ გაავრცელა.¹⁵ ორი დღეს შემდეგ დადასტურდა, რომ იგი ბაქოში წინასწარი დაკავების იზოლატორში იმყოფებოდა. მუხტარლის ადვოკატის, ელჩინ სადიგოვის თანახმად, ჟურნალისტი თბილისიდან, მისივე სახლის მიმდებარე ტერიტორიიდან, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წარმომადგენლებმა გაიტაცეს.¹⁶ სადიგოვის

¹³საქართველო-თურქეთის ურთიერთობების შესახებ დამატებითი ინფორმაცია იხილეთ: Cecire, M. (2013) “Georgia-Turkey Relations in a Georgian Dream Era”, Caucasus Analytical Digest, Vol.

48,<http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-48.pdf>.

¹⁴Lebanidze, B. (2017) “Life Without EU Membership: The Case for a Multi-Speed EaP”, Georgian Institute of Politics, 18 დეკემბერი, <http://gip.ge/life-without-eu-membership-case-multi-speed-eap/>.

¹⁵“Azerbaijani Journalist Alleges Georgian Security Complicit in his Abduction”, Civil Georgia, 31 მაისი 2017, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30141>.

¹⁶იქვე.

განცხადებით, გამტაცებლებმა თავზე ტომარაჩამოცმული მუხტარლი აზერბაიჯანის საზღვრზე გადაიყვანეს, პასპორტის არქონის მიუხედავად.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, 31 მაისს ოფიციალური გამოძიება დაიწყო. 9 ივნისს, ინფორმაციის საჯაროდ გავრცელების გარეშე, „სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურმა“ გატაცებაში რაიმე ფორმით მონაწილეობა კატეგორიულად უარყო.¹⁷ აღნიშნულმა ინციდენტმა, ევროკავშირში საქართველოს რეპუტაციას მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა.

15 ივნისს, ევროპარლამენტმა მიიღო რეზოლუცია, სადაც ის საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებს - „სწრაფი, საფუძლიანი, გამჭირვალე და ეფექტური გამოძიების ჩატარება უზრუნველყოს, აფგან მუხტარლის საქართველოში ძალადობრივი გაუჩინარებისა და აზერბაიჯანში მისი არალეგალური გადაყვანის საქმეზე.“¹⁸ ასევე, რეზოლუცია მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას „დამნაშავეები პასუხისმგებლობაში მისცეს“ და შეახსენებს მის მიერ აღებულ ვალდებულებაზე—„ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის“ (ECHR) შესაბამისად, დაიცვას პოლიტიკური თავშესაფრის მთხოვნელი პირები. აღნიშნულმა ინციდენტმა სერიოზულად დააზიანა საქართველოს რეპუტაცია აზერბაიჯანელ დისიდენტებშიც, რომლებიც მას თავშესაფრისთვის შედარებით უსაფრთხო ქვეყანად მიიჩნევდნენ. მუხტარლის მეუღლემ, მუსტაფაევამ, საქართველოს მთავრობა მის დაცვაზე უარის თქმასა და გამოძიების განზრახ გადადებაში დაადანაშაულა.¹⁹

მთავრობის მიმართ იმედგაცრუება საზოგადოებამაც გამოხატა. 2017 წლის ივნისში, „ეროვნულ დემოკრატიული ინსტიტუტის“ (NDI) და „კავკასიის კვლევითი რესურს ცენტრის“ (CRRC) მიერ ჩატარებული გამოკითხვის მიხედვით, გამოკითხული ქართველების 82%-ი, რომელთაც გატაცების შესახებ სმენოდათ, ფიქრობს, რომ მომხდარზე პასუხისმგებლობა მთავრობამ უნდა აიღოს, რადგან მას ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულება აკისრია.²⁰ გამოკითხულთა 56%-ის აზრით, აფგან მუხტარლის საქმე დააზიანებს საქართველოს, როგორც ადამიანის უფლებების დაცვის თვალსაზრისით რეგიონის ლიდერი ქვეყნის რეპუტაციას.²¹

¹⁷“Statement of the Security Service of Georgia”, State Security Service of Georgia, 9 ივნისი 2017, <http://ssg.gov.ge/en/news/248/saxelmtsifo-usaftrxoebis-samsaxuris-gancxadeba>.

¹⁸“European Parliament Adopts Resolution on Mukhtarli Case”, Civil Georgia, 15 ივნისი 2017, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30196>.

¹⁹Mustafayeva, L. (2017) “Afgan Mukhtarli: after the abduction”, Open Democracy, 13 ოქტომბერი, <https://www.opendemocracy.net/od-russia/leyla-mustafayeva/afgan-mukhtarli-after-abduction>.

²⁰“Public Attitudes in Georgia, June 2017”, Caucasus Research Resource Center, <http://caucasusbarometer.org/en/nj2017ge/AZJRPHR/>. ამავე გამოკითხვის მიხედვით, მოსახლეობის 72%-ი მომხდარის შესახებ ინფორმაციას ფლობდა, რაც იმას მიუთითებს, რომ გამოკითხულთა უმრავლესობის აზრით, საქართველოს მთავრობამ პასუხისმგებლობა საკუთარ თავზე უნდა აიღოს.

²¹“Public Attitudes in Georgia, June 2017”, Caucasus Research Resource Center, <http://caucasusbarometer.org/en/nj2017ge/AZJRIINF/>.

გამოკითხულთა მხოლოდ 14%-მა განაცხადა, რომ მათი აზრით, საქართველოს ხელისუფლებას მომხდართან დაკავშირებით პასუხისმგებლობა საერთოდ არ ეკისრება.²²

საქართველოს პრემიერ-მინისტრის, გიორგი კვირიკაშვილის განცხადების მიუხედავად, რომ გატაცება საქართველოს ხელისუფლებისთვის „ძალიან სერიოზული ჩავარდნა“ იყო, გამოძიების დაწყებიდან 8 თვის შემდეგ, საზოგადოებისთვის ჯერ ისევ ბუნდოვანია, თუ ვინ არის ამ საქმეზე პასუხისმგებელი.²³ აღსანიშნავია, რომ 13 ნოემბერს, პრემიერმა კვირიკაშვილმა შინაგან საქმეთა მინისტრი გიორგი მღებრიშვილი თანამდებობრივად დააქვეითა, თუმცა ამ ნაბიჯის მუხტარლის გატაცების საქმესთან დაკავშირების ნიშანი არ არსებობს.²⁴ ჩამოქვეითებამდე, მღებრიშვილმა თანამდებობიდან გაათავისუფლა საქართველოს სასაზღვრო პოლიციისა და კონტრაზვერვის სამსახურების ხელმძღვანელები, როგორც ჩანს იმიტომ, რომ მათ გატაცების ფაქტის თავიდან აცილება ვერ შეძლეს.²⁵ ამის მიუხედავად, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიმართ ნდობას მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგა.

ეს ყოველივე, საქართველოს საგარეო პოლიტიკისთვის მნიშვნელოვან ჩავარდნას წარმოადგენს, რადგან ინციდენტი ევროკავშირში საქართველოს პარტნიორებს ერთ-ერთზე მიუთითებს: ან არჩეულ მთავრობას სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურზე კონტროლი არ გაააჩნია; ან (უარეს შემთხვევაში), მთავრობას არ სურს პატივი სცეს ადამიანის უფლებათა ნორმებს, როცა უფრო ძლიერი მეზობლებისგან ზეწოლას განიცდის.²⁶ ასეთი ვითარება, კი ცხადია ევროკავშირთან შემდგომ ინტეგრაციას აფერხებს. იმისათვის, რომ ქვეყნის შიგნით და გარეთ ნდობა აღიდგინოს, საქართველოს მთავრობა ანგარიშვალდებული უნდა იყოს და ეფექტური მექანიზმები უნდა შეიმუშავოს, მომავალში მსგავსი დარღვევების თავიდან ასაცილებლად.

აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის სამშრომლობა

ბოლო ათწლეულებში წარმოებული პოლიტიკური პროცესების შედეგად აზერბაიჯანი-საქართველო და თურქეთის ურთიერთდამოკიდებულება მკვეთრად გაიზარდა. სხვადასხვა სავაჭრო- ეკონომიკური და ენერგოპროექტების წყალობით აღნიშნულმა თანამშრომლობამ სტრატეგიული ხასიათი შეიძინა. თუმცა, რიგი მიზეზების გამო აზერბაიჯანი და თურქეთი პრობლემური პარტნიორები არიან. ავტორიტარული რეჟიმების ქონასთან ერთად, ორივე

²²“Public Attitudes in Georgia, June 2017”, Caucasus Research Resource Center,

<http://caucasusbarometer.org/en/nj2017ge/AZRJNRS/>.

²³“აფგან მუხტარლის ექვსწლიანი პატიმრობა მისაჯა”, Civil Georgia, 13 იანვარი 2018,

<http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30793>.

²⁴“PM Announces Structural, Staff Changes in Cabinet”, Civil Georgia, 13 ნოემბერი 2017,

<http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30623>.

²⁵Krikorian, O. (2017) “The Curious Case of Afgan Mukhtarli”, Stratfor Worldview, 19 ნოემბერი,

<https://worldview.stratfor.com/article/curious-case-afgan-mukhtarli>.

²⁶რადგან გამოძიების შედეგები არ არის გამოქვეყნებული, დაზუსტებით იმის გარკვევა შეუძლებელია მთავრობის რომელ ოფიციალურ პირებს ჰქონდათ გატაცების შესახებ ინფორმაცია ან მონაწილეობდნენ ამ პროცესში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

ქვეყანა თანდათანობით ჩამოშორდა ევროკავშირს. თურქეთის შემთხვევაში ურთიერთობა ღიად ანტაგონისტური გახდა.²⁷ აზერბაიჯანის მიერ ადამიანის უფლებების აშკარა ხელყოფაც ასევე, პრობლემატურია ევროკავშირისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ „სამხრეთ გაზის დერეფანში“ აზერბაიჯანის მნიშვნელობამ ის გარკვეულწილად კრიტიკისგან დაიცვა.²⁸

ჩაბუქის და მუხტარლის საქმესთან დაკავშირებული ინცინდენტების პრობლემატურობის მიუხედავად, საქართველოს აზერბაიჯანთან და თურქეთთან კავშირების შეზღუდვის არჩევანი არ აქვს. ეს სტრატეგიული ურთიერთობები საქართველოსთვის გარდაუვალია, განსაკუთრებით, ეკონომიკის სფეროში.²⁹ მაგალითისთვის, საქართველოში იმპორტირებული ბუნებრივი გაზი თითქმის მთლიანად აზერბაიჯანის მიერ არის მოწოდებული. მართალია, ამგვარი ურთიერთობა საქართველოს რუსეთის მხრიდან წარმოებული რეგიონული ზეწოლის შესუსტებაში ეხმარება, თუმცა, საქართველო-აზერბაიჯანის ორმხრივი ურთიერთობების ჭრილში აზერბაიჯანის დომინანტური პოზიცია, მას სტრატეგიულ ბერკეტს აძლევს, რაც მუხტარლის საქმესთან დაკავშირებული ინცინდენტის დროს ბოროტად იქნა გამოყენებული.

საქართველოს პოლიტიკურ დამოკიდებულებას, აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის სამხრევი თანამშრომლობის მზარდი მნიშვნელობაც უსვამს ხაზს. თანამშრომლობის რეგიონული ფორმატი 2011 წელს, ეკონომიკური თანამშრომლობის ხელშეწყობის მიზნით დაიწყო. სამი ქვეყნისგან შემდგარი ჯგუფი, აზერბაიჯანიდან და ცენტრალური აზიიდან თურქეთისთვის ენერჯის მიწოდებას ამარტივებს. ამ ფორმატში საქართველოს გეოგრაფიული საყრდენის ფუნქცია აკისრია.³⁰ ასევე, სამივე ქვეყანა ერთობლივად ჩართული თბილისი-ბაქო-ყარსის სარკინიგზო მაგისტრალის, თბილისი-ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენის და თბილისი-ბაქო-ერზრუმის გაზსადენის პროექტებში. სამხრევი თანამშრომლობის ფარგლებში უსაფრთხოების კომპონენტაც არის წარმოდგენილი. 2014 წლიდან ყოველწლიური თავდაცვის მინისტერიალი ტარდება. რამდენადმე პარადოქსულია ისიც, რომ 2012 წლის „ტრაპიზონის დეკლარაცია“—დოკუმენტი, რომელიც სამხრევი თანამშრომლობის ძირითად პრინციპებსა და პრიორიტეტებს ადგენს—კონკრეტულად „საერთაშორისო სამართლის ფუნდამენტური პრინციპებისა და ნორმების“ და „სახელმწიფოების პოლიტიკური დამოუკიდებლობის“ უზრუნველყოფაზე მიუთითებს.³¹ ირონიულია ის რომ, როგორც ადამიანის უფლებათა

²⁷Sanchez R. (2017), “Erdogan calls on Turkish Families in Europe to have five children to protect against ‘injustices’”. The Telegraph, 17 მარტი, <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/03/17/erdogan-calls-turkish-families-have-five-children-bulwark-against/>.

²⁸Southern Gas Corridor”, tap-ag.com, <https://www.tap-ag.com/the-pipeline/the-big-picture/southern-gas-corridor>.

²⁹“External Merchandise Trade in Georgia”, Geostat, 20 ნოემბერი 2017,

http://geostat.ge/cms/site_images/files/english/bop/FTrade_10_2017_ENG-with%20cover.pdf.

³⁰Cecire, M. (2013) “Turkey-Georgia-Azerbaijan: Trilateralism and the Future of Black Sea Regional Geopolitics”, The Central Asia-Caucasus Analyst, 16 ოქტომბერი, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12837-turkey-georgia-azerbaijan-trilateralism-and-the-future-of-black-sea-regional-geopolitics.html>.

³¹“Trabzon Declaration of the Ministers of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan, Georgia and the Republic of Turkey”, Ministry of Foreign Affairs of Turkey, 8 ივნისი 2012, <http://www.mfa.gov.tr/trabzon--declaration-of-the-ministers-of-foreign-affairs-of-the-republic-of-azerbaijan-georgia-and-the-republic-of-turkey-08-june-2012-trabzon.en.mfa>.

საერთაშორისო ნორმები, ასევე საქართველოს სუვერენიტეტი, თავად სამმხრივი თანამშრომლობის ფორმატითაა დაფარული, თუმცა, პრაქტიკაში ის არ ხორციელდება.

ამ შემთხვევაში რეგიონული ინტეგრაცია წარმოადგენს ე.წ. „catch-22“-ს. საერთაშორისო ვაჭრობისა და ენერჯო უსაფრთხოების საკითხების გამო საქართველომ აზერბაიჯანთან და თურქეთთან კავშირები უნდა გააღრმავოს. ასევე, საქართველოს მონაწილეობა ჩინეთის „სარტყელისა და გზის“ ინიციატივაში მისი, როგორც ევროპასა და აზიას შორის ხიდის სტატუსს უზრუნველყოფს, რაც ადგილობრივ კონტექსტში, აზერბაიჯანსა და თურქეთს შორის ხიდის სტატუსს ნიშნავს.³² თუმცა, ავტორიტარულ მეზობლებზე ზედმეტ დამოკიდებულებას საქართველოს დემოკრატიული განვითარების შეფერხებისა და ევროკავშირში მისი ინტეგრაციის დაბრკოლების საფრთხე ახლავს. ამდენად, საქართველომ აზერბაიჯანსა და თურქეთთან ეკონომიკისა და უსაფრთხოების სფეროებში თანამშრომლობა-ევროკავშირთან პოლიტიკური ინტეგრაციისგან უნდა განაცალკევოს.

საქართველოს ურთიერთობები ევროკავშირთან

ევროკავშირთან „ასოცირების შესახებ შეთანხმებას“ (AA) საქართველომ ხელი 2014 წელს მოაწერა. 752 გვერდიანი დოკუმენტის ძირითადი ნაწილი ეკონომიკურ საკითხებს ეხება, რომელიც „ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭროს სივრცის შესახებ“ (DCFTA) შეთანხმების ნაწილშია მოქცეულია. ხოლო, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო შეთანხმებების დაცვა „ასოცირების შესახებ შეთანხმების“ 1-ელ, მე-2, მე-4, მე-12, მე-13 და მე-15 მუხლებშია ჩაწერილი.³³ მაგალითად, კონკრეტულად მე-15 მუხლში საუბარია საქართველოს ვალდებულებაზე, პატივი სცეს საქართველოში კანონიერად მცხოვრები, ეროვნებით არაქართველების უფლებებსა და სტატუსს. შესაბამისად, მუხტარლის და სხვა დისიდენტების დაცვის უუნარობა, არა მხოლოდ სკანდალს, არამედ საქართველოს მიერ ევროკავშირთან ინტეგრაციაზე აღებული ვალდებულებების დარღვევასაც წარმოადგენს.

საქართველოს განსაზღვრული ვალდებულებები აქვს „ევროპის საბჭოს“ მიმართაც, რომელიც ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით კონსტინენტის წამყვანი ორგანოა. საქართველო ორგანიზაციას 1999 წელს შეუერთდა. შესაბამისად, აღებული აქვს ვალდებულება, ქვეყანაში გააძლიეროს კანონის უზენაესობა და ადამიანის უფლებების დაცვა, მათ შორის წამების პრევენცია. ამ ვალდებულებებს ჩაბუქის და მუხტარლის საქმეები კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს. ნოემბერში, „ევროპის საბჭოს“ საპარალამენტო ასამბლეის თანათავმჯდომარეებმა მუხტარლის საქმეზე შემდეგი განცხადება გაავრცელეს:

³²დამატებითი ინფორმაციისათვის იხილეთ Larsen, J. (2017) “Georgia-China Relations: The Geopolitics of the Belt and Road”, Georgian Institute of Politics, http://gip.ge/wp-content/uploads/2017/10/Chineti%20Saqartvelo%20Eng_Ydit.pdf.

³³“EU/Georgia Association Agreement”, European External Action Service, 13 სექტემბერი 2016, https://eeas.europa.eu/delegations/georgia_en/9740/EU/Georgia%20Association%20Agreement.

აქამდე საქართველოს სამართლიანად ჰქონდა საცხოვრებლად უსაფრთხო ქვეყნის ძალიან კარგი რეპუტაცია სხვა ქვეყნებიდან წამოსული იმ ადამიანებისთვის, რომლებსაც მათი შეხედულებებისა და მოსაზრებების გამო სასამართლო წესით დევნის ემინათ. ამიტომ, საქართველოს ხელისუფლებამ სრულად უნდა გამოიკვლიოს ამ საქმესთან დაკავშირებული ყველა ბრალდება და დაუყოვნებლივ შეაჩეროს საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანის მოქალაქის ჩაგვრა/შევიწროება, იმის მიუხედავად, თუ ვინ იქნება მცხვერპლი ან დამნაშავე.³⁴

ნაკლებ სავარაუდოა, რომ ჩაბუქის და მუხტარლის საქმეებმა, როგორც ასეთი, საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაცია სერიოზულად შეაფერხოს, თუმცა შესაძლოა, ეს შემთხვევები უფრო ღრმა პრობლემების მიმანიშნებელი იყოს, მათ შორის: ქვეყნის უსაფრთხოების სამსახურებზე ზედამხედველობის ნაკლებობა; პოლიტიკური ნების ნაკლებობა წინ აღუდგეს უფრო ძლიერი მეზობლებისგან მომდინარე ზეწოლას; დემოკრატიზაციისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით აღებული საერთაშორისო ვალდებულებების პატივისცემის ნაკლებობა. უფრო მეტიც, საქართველოს უუნარობამ, მოეხდინა მუხტარლის გატაცების პრევენცია და ჩაბუქის ექსტრადიციის მოთხოვნას შეწინააღმდეგებოდა, შესაძლოა შემდგომში აზერბაიჯანის და თურქეთის მხრიდან მსგავსი ქმედებები წახალისოს. იმისათვის, რომ დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერება და ადამიანის უფლებათა დაცვა ისეთი გზით გაგრძელდეს, რომელიც ევროკავშირთან ინტეგრაციას შეუწყობს ხელს, საქართველოს მთავრობამ მეზობელი სახელმწიფოების მიმართ, პოზიციების გასაძლიერებლად ზომები უნდა მიიღოს.

დასკვნა

დემოკრატიზაციისა და ევროკავშირთან ინტეგრაციის თვალსაზრისით საქართველო ახლა გზაჯვარედინზე იმყოფება. 2012 წლიდან მოყოლებული მიღწეული დემოკრატიული პროგრესის მიუხედავად, ქვეყანაში დემოკრატიული ინსტიტუტების კონსოლიდაცია როგორც ჩანს შეფერხდა. ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე, საქართველომ აღმოსავლეთ პარტნიორობით უზრუნველყოფილი ყველა სარგებელი მიიღო — DCFTA და ევროკავშირთან უვიზო მიმოსვლა. შემდეგი ლოგიკური ნაბიჯი წევრობის პერსპექტივა იქნებოდა. ეს კი ის საკითხია, რაზეც ევროკავშირის გაფართოებით გადაღლილი წევრი სახელმწიფოები ყოყმანობენ. შესაბამისად, ევროკავშირთან გაღრმავებული ინტეგრაციის მიღწევა უფრო გართულდება, თუკი საქართველო ამ პროცესში წინ ნელა წაიწევს.

რადგან ასეთ რეგრესს ახლა უფრო მაღალი ფასი აქვს, საქართველოს მთავრობამ დემოკრატიზაციის პროცესების გასაღრმავებლად ძალისხმევა უნდა გააორმაგოს და მიღწეული წარმატებები დაანახოს ევროკავშირს. სამწუხაროდ, აღნიშნულ ქმედებებში, საქართველოს ვერ

³⁴“Georgia: call for stronger system of checks and balances, including for security services”, Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/tbilisi/-/georgia-call-for-stronger-system-of-checks-and-balances-including-for-security-services>.

ეხმარება აზერბაიჯანსა და თურქეთთან არსებული სტრატეგიული ურთიერთობები. ეკონომიკური და უსაფრთხოების ფაქტორების გამო, საქართველომ რეგიონული ურთიერთობებისთვის უპირატესობის მინიჭება უნდა გააგრძელოს, განსაკუთრებით კი სამხრეთი თანამშრომლობის ფორმატში. თუმცა, საქართველო მის ორ მეზობელთან ფუნქციურად ისე უნდა ინტეგრირდეს, რომ ამან ხელი არ შეუშალოს დემოკრატიზაციის პროცესს ან ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ნორმების პატივიცემას. ეს კი ნიშნავს, რომ საქართველომ აზერბაიჯანთან და თურქეთთან ურთიერთობები ევროკავშირთან ინტეგრაციის ძალისხმევისგან უნდა გამიჯნოს. ასევე, საქართველოს მთავრობამ, შიდა აუდიტორიას და ამომრჩევებს უნდა დაანახოს, რომ საკუთარ საზღვრებში ის დემოკრატიის პრინციპებსა და ადამიანის უფლებებს დაიცავს.

ძირითადი მიგნებები და რეკომენდაციები

საქართველოს მთავრობისთვის:

- საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ, სერიოზულად უნდა განიხილოს მუსტაფა ემრე ჩაბუქის ექსტრადიციის უარყოფის საკითხი, მის წინააღმდეგ საკმარისი სამხილის არქონისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულებების მოშველიებით, რომელიც საქართველომ საერთაშორისო ნორმებით და ევროკავშირთან ხელმოწერილი შეთანხმებებით აიღო. საქართველოს ხელისუფლებას არ აქვს ექსტრადირების ვალდებულება. თუმცა, ექსტრადირებაზე უარის თქმას შესაძლოა, თურქეთისგან საპასუხო რექცია მოჰყვეს. ასეთ შემთხვევაში, საქართველოს შეუძლია მიუთითოს მის მიერ აღებულ საერთაშორისო ვალდებულებებზე და ევროკავშირისგან დიპლომატიური მხარდაჭერაც მოითხოვოს.
- შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, გამოძიების შედეგები უნდა გამოაქვეყნოს და მუხტარლის გატაცებაზე პასუხისმგებელი პირების მიმართ სადამსჯელო ღონისძიებები გაატაროს. საუკეთესო შემთხვევა იქნება, თუკი შინაგან საქმეთა სამინისტრომ მუხტარლის უსაფრთხოების გარანტირება ვერ უზრუნველყო. უარეს შემთხვევაში, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წევრები თავად მონაწილეობდნენ მის გატაცებაში. გამოძიების შეფერხება შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და ზოგადად, საქართველოს მთავრობის მიმართ ნდობას მხოლოდ შეამცირებს.
- საქართველოს მთავრობამ, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურზე ზედამხედველობა უნდა გააძლიეროს, რის დანაკლისსაც ქვეყანა ათეულობით წელია განიცდის. კერძოდ, მან უნდა უზრუნველყოს, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროსგან სრულიად დამოუკიდებელ ამ ორგანოს სავარაუდო დარღვევების გამოძიების იურისდიქცია მიეცეს. ამ მხრივ, დამაიმედებელი ნაბიჯი მთავრობამ უკვე გადადგა და შეიქმნა „სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური“, რომელიც პარლამენტის მიმართ

ანგარიშვალდებული საგამომიებო ორგანი იქნება.³⁵ თუმცა, მისი ეფექტურობის შეფასებამდე, ორგანომ ჯერ ფუნქციონირება უნდა დაიწყოს.

- საქართველოს მთავრობამ ევროკავშირის სტრუქტურებთან უფრო აქტიურად უნდა ითანამშრომლოს. ევროკავშირთან ინტეგრაციის ფუნქციური შეუქცევადობა, აზერბაიჯანისა და თურქეთის ხელისუფლებას საქართველოს შიდა საქმეებში ჩარევისთვის ნაკლებ სტიმულს მისცემს. საქართველომ აზერბაიჯანისა და თურქეთის ხელისუფლებამ უნდა დაანახოს, რომ მის მიერ „ასოცირების შესახებ შეთანხმებითა“ და სხვა რელევანტური ხელშეკრულებებით აღებული ვალდებულებები მტკიცე და ურყევაა.
- საქართველოს მთავრობამ უნდა წარმოაჩინოს, რომ აზერბაიჯანის მხრიდან საქართველოს შიდა საქმეებში ჩარევა ორი ქვეყნის ურთიერთობებისთვის მომგებიანი არ არის. აზერბაიჯანის ქმედებებმა, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დახმარებით თუ მის გარეშე, საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოებისა და პოლიტიკური საზოგადოების გარკვეული ნაწილის გაუცხოება გამოიწვია.³⁶ ეს ყოველივე ორმხრივი ურთიერთობებისთვის მნიშვნელოვან საკითხებზე აზერბაიჯანთან საქართველოს თანამშრომლობის სივრცეს ზღუდავს, რაც საბოლოოდ, აზერბაიჯანის სახელმწიფოებრივ ინტერესებს აზიანს.
- საქართველოს მთავრობამ აზერბაიჯანის და თურქეთის მიმართ მის ხელთ არსებული ბერკეტის უნდა გამოიყენოს. აღნიშნული ორი ქვეყნის ტერიტორიული სიდიდისა და ეკონომიკური სიძლიერის მიუხედავად, საქართველო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს კასპიის ზღვის რეგიონსა და ცენტრალურ აზიასთან თურქეთის დაკავშირებაში. მათ შორის, თურქეთში გაზის ტრანზიტის კუთხით, რომელიც ბუნებრივი გაზის ძირითადი იმპორტიორი ქვეყანაა. ასევე, საქართველო ბაქო-თბილისი-ყარსის სარკინიგზო მაგისტრალის, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის გაზსადენისა და ბაქო-თბილისი-ერზრუმის ნავთობსადენის ბურჯს წარმოადგენს. ამასთან, საქართველო ჩინეთის „სარტყელის და გაზის ინიციატივის“ რეგიონული ჰაბია. რომელშიც სამივე ქვეყანას აქვს თავისი სარგებელი.

³⁵იხილეთ: “Gov’t launched State Inspector’s Service to study alleged offences by law enforcers”, Agenda.ge, 31 იანვარი 2018, <http://agenda.ge/news/94857/eng>.

³⁶საქართველოს მთლიანი მოსახლეობის დამოკიდებულებების ზუსტი შეფასება შეუძლებელია შესაბამისი გამოკითხვის მონაცემების არარსებობის გამო. NDI-ის და CRRC-ის მიერ ჩატარებული გამოკითხვა აჩვენებს, რომ მოსახლეობის უმრავლესობა ინციდენტზე პასუხისმგებლობას საქართველოს მთავრობასაკისრებს, აზერბაიჯანის მთავრობის მიმართ დამოკიდებულება კი არ შეცვლილა.

ევროკავშირისთვის:

- ევროკავშირმა ბალანსი უნდა დაიჭიროს. შიდა რეფორმების განხორციელების სანაცვლოდ, „მეტი მეტისთვის“ პრინციპის მეშვეობით, მან გაზრდილი მხარდაჭერა და ხელშესახები სტიმულები უნდა შესთავაზოს საქართველოს. აზერბაიჯანისა და თურქეთის მხრიდან წარმოებული ავტორიტარული ზეწოლის აღიარებას, მხარდაჭერის ზრდა უნდა მოყვეს. თუმცა, აღნიშნული მხარდაჭერა პირობითი უნდა იყოს, საქართველოში სწრაფი და შეუფერხებელი რეფორმების განხორციელების სანაცვლოდ.
- ევროკავშირმა უნდა გააძლიეროს ზეწოლა საქართველოს მთავრობაზე, მუხტარლის საქმის გამოძიების შედეგები გამოაქვეყნოს. ეს მნიშვნელოვანი შეტყობინება იქნება სამი აუდიტორიისთვის: საქართველოს მთავრობისთვის — რომ სახელმწიფო უსაფრთოხების სამსახურზე ზედამხედველობის უუნარობა ევროკავშირის მხრიდან შეუმჩნეველი არ დარჩება; საქართველოს მოსახლეობისთვის, რომ ევროკავშირი საქართველოში დემოკრატიზაციისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ქომაგად რჩება; და (უმთავრესად) აზერბაიჯანის მთავრობისთვის, რომ ადამიანის უფლებების დაცვაზე საქართველოს მიერ აღებული ვალდებულებები ჭეშმარიტი და ურყევეია.
- ევროკავშირმა უფრო მეტად უნდა მიმართოს ყურადღება აზერბაიჯანში ადამიანის უფლებების კუთხით არსებულ ვითარებაზე. კერძოდ, მან სათანადო პასუხი უნდა გასცეს აზერბაიჯანის მთავრობის მცდელობას — შეავიწროოს საზღვარგარეთ, მათ შორის საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანელი დისიდენტები.
- ევროკავშირი უნდა შეეცადოს შუამავლის როლი მოიღოს ჩაბუქის ექტრადიციის საკითხზე, საქართველოსა და თურქეთს შორის შეთანხმების მისაღწევად. კერძოდ, ეს ნიშნავს იმის მკაფიოდ გამოხატვას, რომ თურქეთმა ჩაბუქის მიმართ არსებული მოთხოვნები უკუაგდოს.

დოკუმენტის ციტირების წესი:

ჯოსეფ ლარსენი, „პრობლემური სამეზობლო: როგორ უნდა გაუმკლავდეს საქართველო ავტორიტარული რეჟიმებიდან მომდინარე ზეწოლას“, პოლიტიკის დოკუმენტი # 11, GIP, თებერვალი 2018.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი (GIP) არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

პუბლიკაცია მომზადდა „ნაციონალური ფონდი დემოკრატიისთვის“ (NED) მხარდაჭერით. აქ გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს „ნაციონალური ფონდი დემოკრატიისთვის“ და „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის“ შეხედულებებს.

www.gip.ge